

Tomàs Mallol viu des de fa anys a Torroella del Fluvià. Allí, en una ala de casa seva, té instal·lada la col·lecció particular.

Girona pel futur Museu del Cinema

La col·lecció Tomàs Mallol, una de les més importants del món sobre la prehistòria del cinema anirà a l'Edifici de les Aigües de Girona, futur Museu del Cinema.

Tomàs Mallol té setanta anys. I n'ha passats vint-i-cinc col·leccionant peces relacionades amb els orígens del món del cinema. Té prop de quatre mil objectes, entre ells un que es destaca dels altres: el cinematògraf que van inventar els germans Lumière a final del XIX. En tot el món n'hi ha una vintena, però el de Mallol és un dels més ben conservats. Té també tots els aparells de la casa Phaté-Baby, un dels conjunts més complets de cinema Nic, i moltes petites joies, com un dibuix original de Mickey Mouse i un altre de Mowgli, fets per Walt Disney.

Tomàs Mallol viu des de fa anys a Torroella del Fluvià (Alt Empordà). Allí, en una ala de casa seva, que féu construir expressament, té instal·lada la seva col·lecció particular. Hi rep tothom que la vol veure. Li agrada molt d'en-

senyar-la. L'any 1991 es va decidir a comptar les persones que la hi visiten. En una llibreta anota data, nom i cognoms, procedència i professió de cadascun dels visitants. En tres anys hi han passat més de mil persones, "de tot tipus i de molts països —explica Mallol—, però sobretot estudiants d'art".

—*Els polítics, també els apunten a la llibreta?*

—Sí, tots passen per l'adreçador. El de més alt rang que ha passat per aquí és Jordi Solé Tura, quan era ministre de Cultura.

—*I el senyor Guitart hi ha vingut?*

—No, al senyor Guitart, no l'interessa pas gaire, això.

—*Ni cap altre membre de la Generalitat?*

—Sí, Eduard Carbonell, director general de Patrimoni, va fer una visita de compliment. Ve-

nia acompanyat d'Antoni Kischner (director general de Cinematografia), Valentí Sallas (sots-director de Promoció Cultural), Joan Saqués (cap dels Serveis Territorials de Cultura), i Jordi Cuadras (regidor de Cultura de l'Ajuntament de Figueres). Em fa l'efecte que, veure la col·lecció, els interessava ben poc; només em volien convèncer perquè la donés.

Tot seguit ensenya un retall d'El Punt emmarcat, on surt la notícia. Era un 26 de juliol del 1990.

—Per què la teniu emmarcada, aquesta notícia?

—Home, només cal que llegeixis les declaracions de Joan Saqués.

(Heus ací l'entrada de la notícia: "Joan Saqués va explicar ahir que la col·lecció té interès, però que potser no és suficient per a fer un museu, i que, per altra part, 'hi ha moltes màquines repetides'").

—Aquell dia aquesta gent van venir amb presses i ni tan sols van veure la col·lecció completa. Només en van veure una sala. I, com pot dir que hi ha moltes peces repetides? És falta d'interès i desconeixement... Els vaig dir que no m'interessava de fer una donació. Llavors em van proposar de redactar per escrit les meves condicions. Però, com volien que els redactés les condicions d'una col·lecció que no coneixen?

Negociació. La història de les negociacions de les administracions públiques amb Tomàs Mallol són llargues i complexes. El procés va començar pel març del 1985, arran d'un homenatge que l'agrupació d'aficionats al cinema, De Pas Estret, de Figueres va organitzar a Tomàs Mallol. A aquest homenatge, s'hi va afegir l'Ajuntament. I, arran de l'acte, es van iniciar converses entre Mallol i el consistori, a fi que la col·lecció pogués esdevenir un museu.

El batlle de Figueres, Marià Lorca, proposà a Mallol d'instal·lar el Museu del Cinema a la Sala Edison. Es tracta d'un antic cinema, construït en 1904 pel banquer Carles Cusí. Un edifici amb façana entre modernista i noucentista i amb una platea d'estructura isabelina. El cinema —propietat de diversos descendents del banquer— és tancat des del 1989. A Tomàs Mallol, li feia molta il·lusió la idea: "No hauria pas trobat cap emplaçament millor. Era una sala brillant, bonica i elegant. S'assemblava una mica al Liceu. A més, no hi ha al món cap museu del cinema situat en una sala cinematogràfica."

Les converses entre l'Ajuntament de Figueres i Tomàs Mallol eren lentes i esporàdiques. I les dificultats per a arribar a un acord sortiren ben aviat. L'Ajuntament volia que Mallol donés la col·lecció gratuïtament (també demanava el mateix als propietaris de la Sala Edison), cosa que el col·leccionista no acceptava. Aquest proposava un lloguer de 25 milions, que el consito-

ri trobava massa elevat. "Si jo no tingués descendència, que estigués sol, ja em semblaria bé que se la quedés una institució, la col·lecció. Però, resulta que tinc dues filles i quatre néts. I aquesta col·lecció constitueix una part molt important del meu patrimoni. Tinc el deure moral de procurar pels meus", explica Mallol.

L'Ajuntament de Figueres, després de redactar dos convenis que no satisfieren al col·leccionista, en va preparar un de definitiu, que s'havia de signar el 23 de març del 1990. Marià Lorca digué a Mallol que no calia llegir-lo. El col·leccionista insistí. El batlle en féu una lectura en veu alta. Quan Mallol sentí que el conveni tornava a parlar de donació (quan s'havia acordat que seria una cessió en dipòsit), digué a Marià Lorca que no calia que continués llegint. Les condicions de donació gratuïta no l'interessaven. "Hi va haver un moment molt tens —relata Tomàs Mallol—. Em vaig acomiadar cortesa-ment. Ningú, ni per part meua ni d'ells, no va expressar la voluntat de tornar-nos a reunir per tornar-ne a parlar. Per això vaig donar per trencades les negociacions". Aquest és un punt clau i tèrbol de la història, perquè no ho va entendre així el batlle de Figueres, que ha defensat sempre que les negociacions no s'havien trencat mai. A partir de llavors s'obre, en tot cas, un llarg període de silenci per totes dues parts.

I mentre Figueres deixava passar el temps, esperant que l'actitud intransigent de Mallol s'estovés, apareixien nous pretendents: José María Prado, director de la filmoteca espanyola, proposava a Mallol d'instal·lar la col·lecció a la futura Ciudad de la Imagen de Madrid. "Em vaig quedar molt sorprès i els vaig dir que m'ho havia de pensar, perquè primer volia explotar totes les possibilitats a prop de casa" —explica el col·leccionista—. Però Mallol ho va esbombar a la premsa: "se'm va escapar de dir que les negociacions amb Figueres estaven trencades i que negociava amb Madrid. De vegades xerrem massa. I el que vaig haver dit!"

Tomàs Mallol no va fer més declaracions públiques. Tothom temia que el Museu del Cinema no acabés anant a la capital espanyola. Segons Mallol, en aquella època Pere Navarro, governador civil de Girona —personatge que coneix bé el col·leccionista i que freqüenta sovint casa seva—, li va comentar la possibilitat de proposar el projecte al batlle de Girona, Joaquim Nadal. "El 6 de novembre del 1992 vaig anar a veure l'alcalde de Girona. Em va dir que hi tenia interès. Ens vam asseure en una taula del despatx de Joan Pluma (regidor de Cultura), i vam començar a parlar. Em vaig adonar que era una conversa seriosa. Temps després vam tornar a asseure'ns a la mateixa taula i vam començar a sospesar pros i contres, les possibilitats que hi havia de llogar la col·lecció, les dificultats d'impostos que tenia aquesta opció i la possibilitat de vendre-la. Finalment em vaig de-

"Si jo no tingués descendència, que estigués sol, ja em semblaria bé que se la quedés una institució, la col·lecció. Però, resulta que tinc dues filles i quatre néts. I aquesta col·lecció constitueix una part molt important del meu patrimoni. Tinc el deure moral de procurar pels meus."

cidir per aquesta última opció". Segons Joan Pluma: "D'entrada vam ser molt clars, vam demanar a Tomàs Mallol que ens explicés si encara mantenia converses amb Figueres, perquè no volíem cap mena de confrontació. Mallol ens digué que les negociacions eren trencades, que no havia trobat ressò en les seves demandes. Llavors ens vam posar a estudiar una fórmula que possibilités l'acord." Les negociacions es portaren en secret i s'allargaren perquè l'Ajuntament de Girona va demanar al Ministeri de Cultura que fes una valoració de la col·lecció i aquesta tardà a arribar.

Durant aquest període d'espera, que coincidí amb la temporada d'estiu del 1993, el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Figueres, Jordi Cuadras, i dues persones més van anar a veure Mallol a casa seva, amb la voluntat d'escriure un llibre sobre ell i la seva col·lecció. Mallol va veure amb recel aquesta proposta i cregué que es tractava d'una estratagema per a tornar-li a festejar la col·lecció. Llavors Mallol explicà a Cuadras que negociava amb l'Ajuntament de Girona. Dies després el visitava el batlle de Figueres. Però el col·leccionista no volia reprendre negociacions amb aquesta ciutat mentre els tractes amb Girona tiressin endavant.

Jordi Cuadras, que en manifestacions a la premsa havia acusat Mallol d'utilitzar l'Ajuntament de Figueres per pressionar el de Girona,

explica la seva versió: "Tomàs Mallol no ens va donar cap opció. Quan el vaig anar a veure em va explicar que negociava amb Girona, trencant així el pacte de silenci que havia acordat amb Joaquim Nadal. Jo en cap moment no li vaig fer una oferta millorant la que li havia fet Girona. Però considero que, si estava disposat a vendre la col·lecció, ens ho hauria d'haver dit abans a nosaltres. Perquè sempre s'havia negat a aquesta opció."

Des de Figueres el tomb que fan les coses no agrada gens i condueixen la qüestió cap a la rivalitat entre les dues ciutats. La pèrdua del museu per a la ciutat es converteix en un afer de primer ordre, que fins i tot fa trontollar la imatge de Marià Lorca. El batlle es veu abocat a convocar un ple extraordinari, el 16 de febrer d'enguany, en què prova de justificar per què el Museu del Cinema no es pot instal·lar a Figueres. Perquè l'opinió pública de la ciutat no acusa Mallol d'haver arribat a un acord amb Girona, ans acusa l'equip de govern de Figueres de no haver sabut negociar ni desbloquejar les converses amb el col·leccionista. Hi ha qui diu que si l'Ajuntament hagués adquirit la Sala Edison, segurament que Mallol hauria signat un conveni amb Figueres. Tanmateix, Jordi Cuadras ara minimitza els efectes de la pèrdua: "El fet que no tinguem el Museu de Cinema a Figueres no afectarà el nombre de visitants a la ciutat, perquè per a nosaltres seria un museu més. El Museu Dalí li faria ombra. Que no vagi a parar a Figueres ens influeix fins a cert punt. I la nostra ciutat té prou carisma per si sola."

El gener del 1994 Figueres perdia definitivament tota opció d'acollir el Museu del Cinema. El dia 18 el ple de l'Ajuntament de Girona aprovava l'acord de lloguer amb opció a compra de la col·lecció Tomàs Mallol i el dia 28 se signava el contracte amb el col·leccionista. L'"Afer Mallol" –que és com la premsa gironina denomina les vicissituds d'aquesta col·lecció– quedava resolt. Una fundació, creada per Tomàs Mallol, president d'honor vitalici (i que es constituirà aquest mes d'abril), però presidida pel batlle de Girona, serà dipositària de tot el material cinematogràfic i no se'n podrà desprendre mai més. L'Ajuntament adquirirà per a aquesta entitat la col·lecció (agrupada en cent lots) per dotze milions l'any fins al 2094. En total, doncs, 1.200 milions. El Museu del cinema anirà a l'Edifici de les Aigües, al barri del Mercadal, i es planteja la possibilitat que passi a ser una secció del Museu de la Ciència i la Tècnica de Terrassa. Tant Tomàs Mallol com els responsables municipals voldrien que s'inaugurés l'any 1995, coincidint amb el centenari de la primera projecció de cinema feta pels germans Lumière.

Amb això, Figueres s'ha quedat sense museu. Als responsables municipals, la ferida els courà temps i temps.

Montse Serra